

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ СУЧАСНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Ярослав Кічук

д. пед. н., професор

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Наразі теоретично обґрунтованими і практично апробованими в освіті є безсумнівні переваги компетентісної парадигми. На ґрунті компетентісного підходу представники правничої науки значно розширили усталені уявлення про правову компетентність особистості на всіх етапах її життєдіяльності. Йдеться про правову компетенцію, що виявляється в компетентності людини, як актуальну та діяльнісну її прояви (Л. Летіха, О. Локшина, О. Норовлянський, М. Подберезький, В. Синьов та ін.).

Нині відбуваються суттєві соціально-економічні зміни в українському соціумі, що обумовлює новації у правовій сфері буття і пересічної людини, і суспільства в цілому. Маємо зауважити й на відчутному динамізмі правових проблем, що підвищує вагу правової культури, насамперед студентської молоді, яка ще й до того набуває фахову компетентність в умовах закладу вищої освіти, чим і посилюється значущість її здатності до конфліктуосталеності у майбутній соціально-професійній сфері. Зазначимо, що ідеї правокомпетентного, зокрема педагога, набули своєрідного віддзеркалення в межах різних хронологічних етапів історико-педагогічного процесу – княжої доби та козаччини (X – XVIII ст.), просвітництва (XIX ст.); аналітично-синтезуючий період постановки проблеми формування правової компетентності фахівця, зокрема соціономічної сфери, охоплює початок XX ст. – 80-ті рр. XX ст. Нині ж констатується збільшення сегменту правозахисної застосувальної діяльності сучасної молоді людини, а, відтак, підвищується роль її правової культури. Фахівці, які системно досліджують феноменологію правокультурної особистості (зокрема, В. Сальников) стверджують про доцільність

розрізняти в цьому конструкті, по-перше, правову поведінку; по-друге, ставлення особистості до права та інших правових явищ, усвідомлюючи їхню цінність; по-третє, звичку до поважливого ставлення як до прав оточуючих, так і власної правової поведінки; по-четверте, вияв соціально-правової активності. З огляду на це змінюються й акценти у методиці навчання правознавства як науки [4].

Ми розглядаємо правову компетентність як цілісне інтегроване утворення. До того ж визнано, що саме правова компетентність особистості за всіма ознаками є ключовою (багатофункціональність, багатовимірність, надпредметність, міждисциплінарність), що зумовлено, з одного боку, винятковістю притаманних праву управлінських функцій, а, з іншого – невід'ємним виявом упродовж усього життя людини, оскільки у процесі взаємодії особистості й суспільства завжди наявні соціально-правові аспекти. Експериментальним шляхом нами було встановлено й доцільність розрізняти таку шкалу правової компетентності, зокрема, студентства, як-от: «неусвідомлена некомпетентність» (найнижчий поріг), «усвідомлена некомпетентність», «неусвідомлена компетентність», «усвідомлена компетентність» (найвищий поріг).

Зауважимо, що предметом дослідницької уваги і нині залишаються сутнісні характеристики компетентісно орієнтованого підходу. Так, О. Лебедев розуміє компетентісний підхід як сукупність загальних принципів визначення цілей освіти, відбору її змісту, організації навчального процесу та оцінки освітніх результатів. У цьому самому контексті, на його думку, компетентність – це спроможність особистості діяти в ситуації невизначеності. Деякі інші

науковці (Л. Василенко, І. Гришина) сутність компетентісного підходу вбачають у спроможності подолати елементи абстрактного смислу освіти, ставши фактором вирішення життєвих задач для кожної людини. При цьому стверджується про те, що відомий «проблемно-методологічний підхід останніми роками одержав назву компетентність».

Згідно з європейською довідковою системою найважливіших компетентностей для навчання особистості впродовж життя названо соціальну і громадську; остання «ґрунтується на обізнаності з концепціями демократії, громадянства і громадянських прав». Платформа для активного ставлення особистості до громадянських цінностей складається з повної поваги до прав людини, охоплюючи рівність як основу демократії, позитивної оцінки й розуміння відмінностей між системами цінностей різних релігійних або етнічних груп.

Проведена аналітична робота у зазначеному ракурсі засвідчує, що важливою складовою громадянськості є правова культура. Громадянин розуміється як вільна людина, котра знає свої і не посягає на права інших, а громадянська позиція – ціннісно-правовий зв'язок особистості й суспільства, який базується на знанні й додержанні певних прав і обов'язків (В. Андрущенко, М. Боришевський, О. Вишневський, Д. Пашенко, та ін.). В. О. Сухомлинський визначав громадянськість через категорії «відповідаєність», «обов'язок».

Правову компетентність особистості ми розглядаємо як складне явище, в якому має сенс убачати мотиваційні, когнітивні, аксіологічні, діяльнісно-творчі аспекти. Принципову важливість, на наше переконання, зберігає базова ідея, що міститься у історико-педагогічній спадщині попередників (Платон, Аристотель, Р. Декарт, І. Кант, Г. Гегель та ін.). Зокрема, йдеться про необхідність повному оцінити виключне значення кантівського імперативу, котрий означає, що одна людина не може розглядати іншу лише як засіб засвоєння власної мети;

стверджується пріоритет невідчужувальних прав людини. Останнє набуває нових абрисів в умовах сьогодення, коли, наприклад, загострюється проблема прав людини, захист прав неповнолітніх користувачів Інтернету (зокрема на приватність). А це було не випадково предметом резонансного обговорення на VIII Українському форумі з управління Інтернетом, одним із організаторів якого виступила громадська організація «Партнери цифрового правозахисту» [5, с. 5].

Вищезокреслений контекст – посилює актуальність ще й такого нововведення в українському законодавстві, що має позитивно позначитися на «зручності користування кодексами та швидкому пошуку необхідної інформації» відносно тих представників у суді, які не мають юридичної освіти [2]. Отже, законодавець уніфіковано змінив зміст щодо участі представника через норми.

Як зауважувалась у попередніх наших дослідженнях, ми поділяємо думки тих науковців (В. Варуков, В. Олейник, І. Серяєва, О. Теров), які вважають органічним взаємозв'язок правової компетентності особистості із її правовою активністю. Справа в тому, що виявом правової активності виступає не лише сфера правового регулювання і реалізації права, а й відповідна діяльність особистості, її поведінка, де й віддзеркалюються переконання у необхідності служіння закону як найвищій цінності. Наші дослідження підтвердили й фундаментальне значення, якого набувають у правовій компетентності правова ідеологія і правова психологія, тобто своєрідних «фільтрів» правової свідомості особистості. У нашому розумінні, саме правова свідомість виступає важливим складником механізму правового регулювання – впливового засобу взаємовідносин у суспільстві.

З урахуванням вищезазначеного, деталізуємо ресурси новітніх технологій

IV Дунайські наукові читання: гуманітарна освіта в теорії та практиці

розвитку правової свідомості студентської молоді.

Зазначимо, що нині наявна тенденція усвідомлення ваги тих технологій, які пов'язані із ідеєю так званого «змішаного навчання» учнівської молоді, що передбачає і аудиторні, і дистанційні форми. Встановлено, що в Україні вже утвердилася нова парадигма, котра формується на межі off-line-освіти як системи й on-line-освіти як мережі [3, с. 101]. У цьому ракурсі підвищений інтерес становлять проектні технології.

Якщо становити за мету деталізувати формувальний вплив проектних технологій на розвиток правової свідомості сучасної учнівської молоді, то доречно звернути увагу на діяльність у цій площині молодіжної організації «Нова генерація», спрямованої на реалізацію проекту «Посилення місцевого громадянського суспільства у сільських громадах» [1]. Такі технології у різних аспектах відображено на рівні відповідних змістових модулів навчальних дисциплін правового циклу, які викладаються у сучасному закладі вищої освіти, та через індивідуальні завдання студентам, розробку методичних порад щодо розв'язання кейсів із правової проблематики, створення каталогу ресурсів та ілюстрованих

матеріалів щодо громадянської освіти у вищій школі, а також спрямування самопідготовки майбутніх фахівців. Відтак створюють умови позитивно впливати на динаміку розвитку правової свідомості особистості. Новітній характер запровадженого технологічного підходу виявляється, насамперед, у таких аспектах: усвідомлені студентством на рівні переконань можливості і доцільності участі молоді у прийнятті рішень, що стосуються розбудови громадянського суспільства в Україні (ознайомлення із практиками локальних проектів «Молодіжна школа соціальної активності», «Родинне волонтерство в степовому селі», «Від покоління до покоління» та ін.); поглиблення уявлення про права людини; заохочення студентської молоді до вироблення місцевої публічної політики (вивчення й узагальнення результатів локальних проектів на кшталт «Екогора», «Лісова школа безпеки», «Благоустрій села – проблема кожного з нас» та ін.).

Отже, зважаючи на виключне значення саме правової компетентності студентської молоді у набутті країною ознак правової держави, педагогічно виправданим є звернення до інноваційних технологій.

1. Громадські ініціативи – рушійна сила змін у громаді. Збірка кращих локальних проектів / Упор. Н. Чермошенцева. – Херсон : МО «Нова генерація», 2015. – 100 с.

2. Керноз Н. Представник в національному судочинстві: нові тенденції / Н. Керноз, І. Петренко // Україна – ЄС. Інновації в освіті, технології, економіці та праві: Зб. міжнар. н-пр. конф. – Чернігів, 2018. – С. 32-34.

3. Книш І. Нова освітня парадигма в контексті сучасних технологій / І. Книш, Н. Кочубей // Вища школа. – 2017. – №9. – С. 100-115.

4. Рябовол Л. Методика навчання правознавства як наука: методи досліджень, категоріально-понятійний апарат, розробленість наукової та навчальної літератури / Л. Рябовол // Педагогічний дискурс. – 2017. – Вип. 22. – С. 139-145.

5. Снігульська В. Кібербезпека й дотримання прав людини / В. Снігульська // Соціальний педагог. – №12. – С. 4-6.